

Nr 40.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; given Stockholms slott den 19 februari 1915.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

Lag**innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok.**

Med upphävande av kungörelsen den 6 oktober 1848 angående vad som bör införas i det exemplar av underrätts allmänna sakprotokoll och dombok, som till hovrätt insändes, förordnas som följer:

I det exemplar av underrätts dombok, som enligt lag skall till hovrätt insändas, böra endast införas mål och ärenden angående ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom eller rätt till servitut, angående ägoskillnad eller delning av jord, angående jordägares rätt över vattnet å hans grund, angående dikning eller annan avledning av vatten ävensom angående arv eller testamenten; skolande i berörda exemplar intagas jämväl protokoll vid syn i mål eller ärende, som ovan sagts, även om synen ej hållits under ordinarie ting.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
torsdagen den 31 december 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anförde:

»I skrivelse den 6 april 1909 har riksdagens justitieombudsman gjort framställning angående ändring av gällande bestämmelser om domboks renovation. Framställningen är av följande lydelse:

'I 2 kap. 6 § och 6 kap. 5 § rättegångsbalken stadgades, att renskrivna exemplar av underrätternas domböcker skulle för varje år inom viss bestämd tid året därefter insändas till vederbörande hovrätt. Förstnämnda lagrum innehåller dessutom föreskrift därom, att i domboken skola ock införas alla syner i jordatvister.

Den i allmänna lagen sålunda stadgade renovationsskyldighet ansågs emellertid, på grund av ett kungl. brev av den 6 november 1712, icke avse rannsakingar och utslag i brottmål, som blivit underställda hovrätt.

Genom förordningen den 18 december 1823 förklarades, att vid utskrivningen av underrätts dombok, som till hovrätt insändes, finge ute-

slutas även undersökningar i alla andra brottmål, men att i stället en kort rubrik samt utslaget i sådant mål borde införas.

Ytterligare inskränkning uti skyldigheten att renovera dombok ifrågasattes av rikets ständer i deras underdåniga skrivelse den 2 juni 1848, vari, bland annat, yttrades:

Då renovationen påbjöds, åsyftades därmed, att överrätten skulle årligen överse alla underrätternas domar. Sådant låte sig likväl numera icke göra, sedan överrätterna knappast medhunnit handläggningen och prövningen av de saker, som där fullföljdes. För bibehållande av ifrågaställda skyldighet kunde däremot åberopas dels att underrätternas domböcker innefattade flera viktiga tvister och ärenden, om vilka upplysning efter längre tid kunde erfordras, vadan det ock vore angeläget att dessa handlingar förvarades på mer än ett ställe, på det de ej måtte gå förlorade, vilket lätteligen kunde inträffa, därest de endast förvarades i underrätternas arkiver, dels ock att överrätterna därigenom komme i tillfälle att utöva en kontroll däröver, att underrätternas domböcker bleve ordentligen uppsatta och kompletterade. Vad denna senare omständighet anginge, syntes den ej innefatta tillfyllestgörande anledning för ett fortfarande renovationsbesvär. Kontrollen däröver, att domare och ämbetsmän fullgjorde sina skyldigheter, måste utövas genom andra åtgärder än de, vilka ökade skyldigheterna och därmed försvårade deras fullgörande, och i förevarande hänseende saknades ej heller kontroller av annan beskaffenhet, vilka för ändamålet torde vara tillräckliga. Men däremot hade rikets ständer funnit det andra skälet vara av mera betydelse. Det vore nämligen ostridigt av allmän nytta, att protokoll och domar, som anginge vissa viktigare rättsförhållanden, förvarades på flera än ett ställe, emedan, om dessa handlingar förkomme, upplysningar ginge förlorade, på vilka mångens väl berodde. Men härav följde dock, att, om än renovationskyldigheten ej finge upphöra, densamma likväl kunde inskränkas till sådana mål och ärenden, vilka vore av den art, att de i allmänhet grundlade eller hade inflytande på framtida rättsförhållanden, samt således upplysning därom erfordrades. Rikets ständer hade, med anledning härav, ansett mål och ärenden av berörda art endast vara sådana, som anginge fast egendom, arv och testamenten, samt att en därutöver sträckt renovationskyldighet icke gagnade det allmänna, utan snarare verkade motsatsen, enär genom den tillökning i underdomares göromål, som därav föranleddes, de ofta kunde hindras att ägna en omsorgsfullare uppmärksamhet åt de egentliga och viktiga angelägenheter, som tillhörde deras befattningar. Denna rikets ständers åsikt hade jämväl gjort sig gällande hos lagkommittén vid utarbetandet av förslag till rättegångsbalken; och den syntes även ligga till

grund för 1823 års förordning och således redan vara av lagstiftande makten godkänd. — Rikets ständer hade alltså för sin del beslutat utfärdande av en författning, varigenom stadgades, att i det exemplar av underrätts allmänna sakprotokoll och dombok, som enligt lag skulle till vederbörande hovrätt insändas, hädanefter endast borde införas de mål och ärenden, som anginge ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom, ägoskillnad, delning av jord, arv eller testamenten.

I överensstämmelse med denna framställning utfärdade Kungl. Maj:ten 6 oktober 1848 en kungl. kungörelse i ämnet.

Beträffande tolkningen av denna kungörelse har, såsom av följande rättsfall framgår, tvekan i visst hänseende yppats.

Vid granskning av det till Svea hovrätt ingivna renoverade exemplar av domboken för 1906 års vårting med Nora tingslag anmärkte advokatfiskalen, att ehuru enligt den vid domboken fogade förteckningen å extra förrettningar, som förekommit under tiden från avslutandet av 1905 års höstting i tingslaget till vårtingets avslutande, häradsyn den 14 och den 15 maj 1906 förrättats i ärende angående ombyggnad och förhöjning av bruksdammen vid Elvestorps bruk, avskrift av det vid synen hållna protokollet icke blivit insänd till hovrätten. Med anledning härav anmodade advokatfiskalen vederbörande häradshövding att inkomma med renovationen i fråga. Häradshövdingen bestred, att skyldighet till renovation uti förevarande fall vore för handen. Med sådana syner, som enligt 2 kap. 6 § rättegångsbalken skulle införas i domboken, d. v. s. syner i jordatvister, kunde nämligen, enligt häradshövdingens mening, ej s. k. vattenrättssyner likställas. Och uti 1848 års kungl. kungörelse talades ej alls om syner, i följd varav där ej heller kunde avses andra syner än sådana, som jämlikt nyssberörda lagrum skulle införas i domboken. Advokatfiskalen hänsköt saken till prövning av hovrätten, som i utslag den 22 maj 1908 yttrade, att enär domhavande icke kunde jämlikt gällande bestämmelser anses pliktig att till hovrätten insända renoverade exemplar av protokoll över andra syner än dem han hållit i jordatvister och som enligt stadgandet i 2 kap. 6 § rättegångsbalken blivit i domboken införda, samt den häradsyn, varom i målet vore fråga, icke vore att hänföra till sådan syn, funne hovrätten, att häradshövdingen icke kunde emot sitt bestridande lagligen föreläggas att till hovrätten inkomma med renoverat exemplar av det vid samma syn hållna protokoll, och prövade förty skäligt förklara advokatfiskalens därom förda talan icke kunna bifallas. En ledamot, med vilken presidenten instämde, anförde emellertid: Som till följd av beskaffenheten utav ifrågakomna syneförrättning, vilken avsett bestämmande för framtiden av rättsförhållanden angående fast egendom, renoverat exemplar av protokollet

över samma förrättning jämlikt de i 2 kap. 6 § rättegångsbalken och kungl. kungörelsen den 6 oktober 1848 härutinnan stadgade grunder skolat av häradshövdingen till hovrätten insändas, men häradshövdingen icke fullgjort sin skyldighet i nämnda hänseende, finner jag skäligt förelägga honom, vid vite av etthundra kronor, att inom tre månader från hovrättens utslags dag till hovrätten inkomma med renoverade exemplar av omförmälda protokoll. Kungl. Maj:t, där advokatfiskalen fullföljde talan, fann i dom den 20 oktober 1908 ej skäl att göra ändring i hovrättens utslag. Ett justitieråd avgav följande skiljaktiga yttrande: »Enär enligt 2 kap. 6 § rättegångsbalken och kungl. kungörelsen den 6 oktober 1848 i det exemplar av underrätts dombok, som skall till hovrätt insändas, böra införas de mål och ärenden, som angå ägande- och nyttjanderätt till fast egendom, samt dessa stadganden måste så tolkas, att protokoll över syneförrättning av ifrågavarande beskaffenhet, såsom hänförlig till dylika ärenden, skall till hovrätten insändas, vare sig att protokollet influiter i domboken, eller över förrättningen, såsom i förevarande fall ägt rum, endast förts särskilt protokoll; men häradshövdingen sålunda icke fullgjort den honom, på sätt advokatfiskalen anmärkt, åliggande skyldighet, prövar jag lagligt förelägga honom vid vite av etthundra kronor att inom tre månader från Kungl. Maj:ts utslags dag inkomma till hovrätten med renoverat exemplar av nämnda protokoll.

Med hänsyn till den utgång, omförmälda mål sålunda erhöll, synes det mig erforderligt, att jämkning sker i gällande bestämmelser om domboks renovation. Det lär nämligen icke kunna bestridas att, så länge renovationstvång i avseende å dombok kvarstår, följdriktigheten bjuder, att renovation äger rum jämväl av protokoll över sådan förrättning, varom nu är fråga, likasom av protokoll över vattenrättsmål över huvud taget. De skäl, som föranlett lagstiftaren att i 1848 års kungörelse stadga renovationsskyldighet beträffande mål, som angå ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom, kunna tydligen med lika styrka åberopas till stöd för införande av dylik skyldighet i avseende å vattenrättsmålen, vilka ju till såväl art som betydelse äro nära jämförbara med nyssberörda mål. Och den ökning i arbetsbördan samt renskrivningskostnad, som ett bifall till det av mig nu antydda ändringsförslaget skulle medföra för häradshövdingarna, lär icke vara av avsevärd betydelse.

Ovanberörda förhållande har jag med stöd av 19 § i den för riksdagens justitieombudsman gällande instruktion trott mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.

Över den sålunda gjorda framställningen hava utlåtanden avgivits

av rikets hovrätter, vilka samtliga tillstyrkt, att nu gällande bestämmelser om domboks renovation måtte ändras i den av justitieombudsmannen antydda riktningen.

I likhet med de myndigheter, som sålunda yttrat sig i ärendet, anser jag lämpligt, att föreskrift meddelas om skyldighet att renovera underrätts protokoll jämväl i vattenrättsmål, och jag har därför låtit inom justitiedepartementet utarbета förslag till ändrade lagbestämmelser i ämnet. Med hänsyn därtill att nu gällande föreskrifter ansetts icke äga tillämpning å andra protokoll än sådana, som blivit i domboken införda, har åt de föreslagna bestämmelserna givits en avfattning, som utmärker, att jämväl protokoll över extra förrättningar av där angivna slag skola renoveras. Införes uttrycklig föreskrift om renovationskyldighet i fråga om egentliga vattenrättsmål, torde sådan skyldighet böra stadgas även beträffande mål angående dikning och annan avledning av vatten, då dessa näppeligen kunna sägas angå ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom. Jämväl tvister angående rätt till servitut synas mig i betraktande därav att de merendels angå förhållanden, om vilka det ligger vikt uppå att efter längre tid kunna erhålla upplysning, vara av den beskaffenhet, att däröver förda protokoll böra förvaras på mer än ett ställe.»

Departementschefen uppläste härefter berörda inom departementet utarbetade förslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, och hemställde, att lagrådets utlåtande däröver måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet

Israel Myrberg.

Förslag

till

Lag

innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok.

Med upphävande av kungörelsen den 6 oktober 1848 angående vad som bör införas i det exemplar av underrätts allmänna sakprotokoll och dombok, som till hovrätt insändes, förordnas som följer:

I det exemplar av underrätts dombok, som enligt lag skall till hovrätt insändas, böra endast införas mål och ärenden angående ägande- eller nyttjanderätt till fast egendom eller rätt till servitut, angående ägoskillnad eller delning av jord, angående jordägares rätt över vattnet å hans grund, angående dikning eller annan avledning av vatten ävensom angående arv eller testamenten; skolande i berörda exemplar intagas jämväl protokoll vid syn i mål eller ärende, som ovan sagts, även om synen ej hållits under ordinarie ting.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen den
11 februari 1915.*

Närvarande:

Justitieråden BERGMAN,
SJÖGREN,
Regeringsrådet PALMGREN,
Justitierådet DYBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 31 december 1914, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas över upprättat förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren Tore Almén.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet
Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 19 februari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde lagrådets den 11 innevarande februari avgivna utlåtande över det den 31 december 1914 till lagrådet remitterade förslaget till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; och hemställde departementschefen, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet
Israel Myrberg.